Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Etymologiae (liber XIII - XX) - Cod. Aug. perg. 57

Isidorus <Hispalensis>

[Reichenau ?], [8. Jh.]

Liber XIIII

urn:nbn:de:bsz:31-41317

Visual Library

16.

INCIPIT LIB(ER) XIIII

I DE TERRA
II De orbe.
III De asia et partibus eius.
IIII De europa et partibus eius.
V De libia et partibus eius.
VI De insulis et promuntoriis.
VII De promuntoriis.
VIII De montibus ceterisque terrae vocabulis.
VIIII De inferis.

I TERRA EST IN MEDIA

mundi regione posita omnibus partibus caeli in modum centri aequali intervallo consistens, quae singulari numero totum orbem significat, plurali vero singulas partes. Cuius nomina diversa dat ratio. Nam terra dicta a superiore parte qua teritur; humus ab inferiore vel humida terra, ut sub mari; tellus autem quod fructus eius tollimus; haec et ops dicta eo quod opem fert frugibus; eadem et arvum ab arando et colendo vocata. Proprie autem terra ad distinctionem aridae non aeque appellatur, sicut scriptura ait quod vocavit deus aridam terram. Nam arida proprie siccitas est terrae. Nam ut humida sint, hoc aquarum adfinitate rigat.

Cuius motum alii dicunt ventum esse in concavis eius, qui motus eam movet. Sallustius: venti per cava terrae citati rupere; Alii aquam dicunt generalem in terris moveri et eas simul concutere, sicut vas, ut dicit Lucretius. Alii spongiosam terram volunt, cuius pleraque latentes ruinam suppositam cunctam concutiunt. Terrae quoque hiatus vel motu aquae inferioris fit vel crebris tonitruis aut de concavis terrae erumpentibus ventis.

II DE ORBE

Orbis a rotunditate circuli dictus, quia sicut rota est; unde brevis etiam rotella orbiculus appellatur. Undique enim oceanus circumfluens eius in circulo ambit fines. Est autem tripertitus, e quibus una pars Asia, altera Europa, tertia Africa nuncupatur.

Quas tres partes orbis veteres non aequaliter diviserunt.

Nam Asia a meridie per orientem usque ad septentrionem pervenit. Europa vero a septentrione usque ad occidentem, atque inde Africa ab occidente usque ad meridiem. Unde evidenter orbem dimidium duae tenent, Europa et Africa, alium vero dimidium sola Asia.

Sed ideo istae duae partes factae sunt, quia inter utramque ab oceano mare magnum ingreditur, quod eas intersecat.

Quapropter si in duas partes orientis et occidentis orbem dividas, in una erit Asia, in altera Europa et Africa.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

III. DE ASIA

Asia ex nomine cuiusdam
mulieris est appellata, que
apud antiquos imperium tenuit
orientis. Hec in tertiam orbis partem
dispositum, ab oriente ortu solis,
a meridie oceano, ab occiduo nostro
mari finitur, a septentrione
meotide lacu et tanai fluvio ter-
minatur. Habet autem provincias
multas et regiones, quarum breviter
nomina et situs expediam,
sumpto initio a paradiso.
Paradisus est locus in orientis
partibus constitutus, cuius voca-
bulum ex greco in latinum ver-
titur ortus. Porro hebraice eden
dicitur, quod in nostra lingua deli-
tie interpretatur. Quod utrumque
iunctum facit ortum deliciarum.
Est enim omni genere ligni et pomi-
ferarum arborum consitus, habens etiam
lignum vite. Non ibi frigus non estus, sed perpetua
aeris temperies. E cuius medio fons
prorumpens totum nemus inrigat, eique
dividitur in quattuor nascentia
flumina. Cuius loci post pec-
catum hominis aditus interclusus
est. Septus est enim undique rom-
phea flammea, id est muro igne
accinctus, ita ut eius cum celo
pene iungat incendio.
Cherubin quoque id est angelo-
rum presidio arcendis spiritibus
malis super romphee flagrantiam
ordinatum est,
ut homines flamme, angelos
vero malos angeli submoveant,
ne cuiquam carni vel spiritui transgres-
sionis aditus paradisi pateat.
India vocata ab indo flumine,
quo ex parte occidentali clau-
ditur. Hec a meridiano mari porrecta
usque ad ortum solis, et a septentrio-
ne usque ad montem caucasum per-
venit, habens gentes multas et oppida,
insulam quoque taprobanen gem-
mis et elefantis refertam, crisam
et argyrem auro argentoque
fecundas, utilem quoque arbori-
bus foliorum numquam carentem.
Habet et fluvios gangen et indum
et hipanim inlustrantes indos.
Terra indie favonii spiritu salubris;
in anno bis metit fruges;
vice hiemis ethesias patitur.
Gignit autem tincti coloris homi-
nes, elefantes ingentes, monoce-
ron bestiam, psittacum avem,
ebenum quoque lignum et cinna-
mum et piper et calamum aroma-
ticum. Mittit et ebor,
lapides quoque pretiosos: beril-
lum, crisoprassum et adamantem,
carbunculos, lignites,
margaritas et uniones, quibus
nobilium feminarum ardet am-
bitio. Ibi sunt et montes aurei,
quos adire propter dracones
et grifes et inmensorum hominum
monstra inpossibile est.
Parthia ab indie finibus usque
ad mesopotamiam generaliter
nominatur. Propter invictam ma-

enim uir auctorem per thorum & assy
riam & reliqua proxima & regionis
qui nomen dedit exorsit. Sunt enim haec
arachusia parthia assyria media
& persida que regionis inuicem sibi
coniuncte initium ab indo flumi
ne resummunt. magne clauduntur
locis montuosis & asperis
site; Habent autem fluuios idaspen
& arbem. Sunt enim a finibus
suis discreti nominibus a propriis
auctoribus. ialerchener. aracusia
ab oppido suo. parthia. par
thia bl indi cuachi ... occupauerunt
eam que & suo nomine uocaue
runt. Huius autem ab oriente rubri
maris est. a septentrione hirca
num salum. ab occidua plaga
media: Regna in ea
xuiiii sunt porrectum a caspio
litore usque ad terminis scitha
rum.

Assyria uocata ab assur filio
sem quieam regionem post dilu
uium primus incoluit. Haec ab or
tu indiam a meridie mediam tangit
ab occiduum tigrim ad septentrio
nem montem caucasum ubi por
te caspie sunt. In hac regione
primus usus inuentus est purpure &
inde primum crinium & corpo
rum unguenta uenerunt & odo
res quibus romanorum ac grae
corum effluxit luxoria:

Mediam & persidam a re
gibus medo & perso
cognominata quae prouincie
bellando ad eas transierunt. Haec quib(us)
media ab occasum & ensua
siam per tria regna complectitur
ut septentrionem armeniam circum
datur ab oriente caspiis a meridie
quidem persidam. huius terram
medica in media arborem
gignit quae malicam regioni minime
parit. sunt autem mediae due
maior & minor;

Persida tendens ab ortu usque ab
indos ab occasu rubrum mare ab
ab aquilone uero mediam attingit
ab austro uero carmaniam quae persidae adnec
titur. quibus est susa oppidum
nobilissimum. in persida primum
orta est ars magica. ad quam
nebroth gigans post confusionem
linguarum abiit. ibique persas
ignem colere docuit. nam omnes
in illis partibus solem colunt
qui illorum lingua el dicitur:

Mesopotamia grecam & hymolo
giam possidet. quod duobus flu
uiis ambiatur:

Nam ab oriente & tigrim habet ab
occiduo eufraten. Incipit autem
a septentrione inter montes
t taurum & caucasum.

Cuius a meridie sequitur
babiloniam deinde chal
deam nouissime arabie
eudemon. Nam babillo
niam regionis caput
Babillonia urbs ex
qua & nuncupata
tam nobilis ut caldea

& asyriam & mesophotamiam inelunu
mar aliquando transierunt;

Arabia appellata id est sacra.
hoc enim significat interpretatum
eo quod sit regio turifera odorem
creans. hinc eam greci eudemon
nostri beatam nominauerunt. In cuius
saltibus & murra & cinnamum pro
uenit. ibi nascitur aues plenix
ter donis gemmis & huiusmodi odores
& pederatum hibi inuenitur. ipsa est
saba appellatur. a liochus qui nun
cupatus est saba; haec autem au
gustum terra & ratum. edonem
tam uel sus apricum sinum pendi
tur. cuius septentrionem caeldecam
claudit. occasum sinum arabicum.

Syriam syrus quidam phibetur indi
gena a suum uocabulum nuncu
pauit. Haec ab oriente fluuium
eufraten. ab occasum mare nostrum quo
egyptum terminatur. a gentes ad
septentrionem armeniam & ca
ppadociam. a meridie sinum arabicum;

Sidus que porrectus in minorem lon
gitudinem. latitudinem angustior;

Habet autem in se prouincias comma
genam. phinicen & phalistinam
cuius pars est iudea absque saraci
nis & nabatheis;

Commagena prima prouincia
syrie a qua uocabulum commagene
urbis nuncupatur.

Que condam hibimet dominus pholis ha
bebatur. huius nunc ad septentrionem

Aboram mesophomiam a meridie
syriam. ab occasum mare ma
gnum. phenice cadmi frater de
thebis egyptiorum in syriam profec
tus apud sidonem regnauit eam
que & suum nomine phenicam
appellauit. ipsa est ubi & tyrus
ad quam isaias loquitur. habet aut
ab oriente arabiam. a meridie
mare rubrum.

Palestina prouincia philisthim
urbem metropolim habuit que
nunc dicitur ascalon. & quae et nu
atem omnis circa eam regio palesti
nam est nuncupatum. Huius ab o
riente mare rubrum occurrit. a meridi
anum latere iudea excipitur;

A septentrionem sydon. plaga tyriorum
finibus clauditur. ab occasum
egyptum limite terminatur.

Iudea regio palestine. a nomine
iude appellatam. & cuius tribu
reges habuit haec prius cananea dicta
uel filium cham. siue a decem cana
neum regibus quibus expulsis eadem
terra iudei possiderunt.

In qua longitudinis eius tenuit a la
ream usque ad uicum dan porrigitur.
in quo iudeorum pars & haec tyrio
rum communeris habitatio est.

Latitudo autem eius monte
libano usque ad tiberiades lacu
extenditur.

In medio autem iudeae ciuitas hie
rusolima est quasi umbilicus
regionis totius est terra uaria opum
diuersis frugibus & aliis aequis inlustris
opimo balsamis. unde secundum

elementorum gratiam. et situm a
ubi sunt iudei cum primi incolatum patri
bus terram fluentem mel et lac.
cum hinc illis de resurrectione
pr(a)erogativum pollicetur.

Samaria regio palestine ab op
pido quidem nomen accepit
qui vocabatur samaria. Ci
vitas condam regalis in israhel que
nunc ab augusti nomine se
bastia nuncupatur.

Haec regio inter iudeam et galile
am media iacet. incipiens a vico
cui nomen exeliae. desiciens
intra terram acrabath. situs
et natura consimili nullo
differentia secluditur.

Galilea regio palestine voca
tur quod gignit candidiores
homines quam palestina.
Haec autem duplex est. superiorum
et inferiorum. hubi tamen confecta
syrie et phinicie ad hostendas ter
re arvum opimam. et ferax
et frugibus satis fecundam.

Pentapolis regio in confinium
et arabiae et palestinae sitam
dictam a quinque civitatibus
impiorum que caelesti igne con
sumpte sunt. Est terra amplius hie
rusolimis olim uberrimam.
Nunc autem deserta atque exusta.
Nam propter scelera incolarum de cae
lo discendit ignis. qui regionem
illam in cinerem eternum dissolvit.
Cuius umbra quedam et species
in favillis et arboribus ipsis se quam
ad huc videtur.

Nascuntur enim ibi longam vi
rentiam sub tantam speciem matu
ritatis ut edendi desiderium gi
gnunt. si carpas fatiscunt
hac resolvuntur in cinerem fu
mumque exalant quasi ad
hunc ardeant.

Nabathea regio a nabeth filio
hismahel nuncupata. iacet sicut
inter iudeam et arabiam. et sur
gens ab eufraten in mare rubrum
porrigitur. et est pars arabie.

Egyptus quippe prius aeria dicebatur.
ab egyptum danai fratre postea
ibi regnante nomen accepit.

Haec ab oriente syrie habet rubrum
mare coniunctum. ab occasu
libiam habet. a septentrione
mare magnum. a meridie
usque in interiore sui recedit partem
usque ad ethiopiam.

Regio caeli imbribus insueta
et pluviarum ignara est.

Nilus solus eam circumfluens
inrigat et inundatione sua eam
fecundat.

Unde et ferax frugibus multam
partem terrarum frumento alit.

Ceterarum quoque negotiorum ad
eam copiosa est ut impleat nec
commertiis mercibus equamorbem ter
rarum.

Canopus autem a canopo menelai
gobernatore sepultam in
insulam qui ibi principium
et hostium nili facit.

Seres oppidum orientis a quo et ge
nus et regio nuncupata sunt.
Haec a Scithico oceano et mari caspio
ad oceanum orientalem inplectitur no
bilibus frondibus fertilis et quibus
uellere fecidis ac penditur. quae ceterum
gentium rares ad hunc usum uestium
uendunt. Bactriae regioni proprius
amnis bactrus uocabulum dedit.
par autem huius que plane sunt propter
sui rigationem bibuntur qui adue(c)tae
sunt in dis fluuii fontibus et minan
tur. Reliquam includit occhus
fluuius. Mittit bactria fortissi
mus camillus numquam atterentes
pedes.
Scithiam sicut Gotiam a Magog
filium Iafeth fertur cognominata
cuius terra olim ingens fuit.
Nam ab oriente india a septentrio
nem per paludes meotides inter da
nubium et oceanum usque ad ger
maniae fines porrigebatur. pos
tea uero minore effectam a dextra
orientis parte qua oceanus
sericus tenditur usque ad mare caspi
um quod est ad occasum.
Dehinc a meridie usque ad caucasi
sine iugum deducta est. Cui sub
iacet et hircania ab occasum.
Habens gentes multas propter terre
rum infecunditatem late uagan
tes. Ex quibus quidam agros incolunt.
Quedam portentuosae ac truces
carnibus humanis et eorum san
guine uiuunt. Scithiae plures
terre sunt locupletes. inhabitabi
tales tamen plures. Nam dum in ple
risque locis aurum et gemmis adflu
unt, grifforum inmanitatem hac gres
sus hominum rarus est.
Cianeus quoque lapis et cristallum
purissimum. Scithie est. habet et flumi
na magna oscorum. patisidem
atque araxem.
Hirchia dicta a silua hircania
que scithie subiacet.
habens ab oriente mare caspium.
a meridie armeniam. a septentrio
nem albaniam. ab occasum ibe
rium. Est autem siluis aspera.
copiosam inmanibus feris.
Tigribus pantheris quoque et pardis. de qua
uirgilius hircanique admorunt
ubera tigres.
Albania a colore populi nuncupa
ta. eo quod albo crine nascuntur.
Haec ab oriente sub mare caspium
surgens per oceani septentrionalis
adque ad meotidas paludes per de
serta et inculta pertenditur.
huic terre canes ingentes sunt tante feri
tatis ut tauros premant. leones peri
mant.
Armenia nuncupata ab ar
menium iasonis thessali comite.
qui amissio rege iasone et collecta multi
tudine qui passim uagabantur
Armeniam cepit et ex suo no
mine nuncupauit.
Sita est autem inter taurum et cau
casum.
Atque protenditur usque ad caspi
um mare. a septentrione a ser
monibus circumicitur montibus. quibus

tigris fluminis nascitur.
Et in eius montibus archa post dilu
uium sedisse perhibetur.
Duplex autem est armenia superior et infer
ior sicut duae pannoniae.
Iberia regio asiae et prope pontum iuncta arme
niae. In hanc herbae tincturis utiles
nascuntur.
Cappadocia urbe propria nominauit.
haec in capite syriae sita ab oriente
armeniae iungitur.
Ab occasu asiam minorem.
Ab aquilone mare cimmerium et hi
misciros campus quos tenuere ama
zones. A meridie taurus mons
qui subiacet ciliciam et isauriam
usque ad cilicum sinum qui spectat
contra insulam cyprum.
Terra haec ante aliam nutrix equorum.
ubi amnis per eam fluit qui quondam
lidie regna disiunxit a persis.
Asia minor ab oriente cappadocia
cingitur. ab aliis partibus undique
mare circumdatur. Nam a septentri
one pontum euxinum. ab occ
asu propontidem. a meridie aegyp
tium mare. Habet prouincias bithiniam.
frigiam galatiam lidiam cariam
pamphiliam asiam isauriam liciam.
atque ciliciam.
Prima asiae minoris bithinia
in ponti exordium ad partem solis
orientis aduersa traciae.
Multis ante nominibus appellata.
Nam prius bebricia dicta deinde
magdonia. mox a bithino rege
bithinia nuncupata. ipsa est

et maior frigia. Nicomedia
urbs in ea. ubi annibal fugiens
ueneni hausto animam expirauit.
Galatiam dictam a priscis gallo
rum gentibus a quibus et tota occu
pata. Nam galli in auxilium a rege bi
thiniae euocati regnum eo parta
uictoria diuiserunt. Sicque deinde
grecis admixti primum gallogreci
Nunc ex antiquo gallorum nomine
galate dicuntur et eorum regio galli
a nuncupatur.
Frigia a frigia europae filia et
dardania a dardano iouis filio
dicta. de quo omerus ait.
Quem primum genuit caelesti iuppiter
arce. Hinc autem profectus dardanus condit
hanc ciuitatem.
Primus autem in frigiam. Est autem
regio supra galatiam ab aquilone
parte contigua bithiniae. lidie autem
herens ab occidente hellesponto ter
minatur. Huius regio dardania quam
et suum nomine appellauit troia.
Troianorum regia helenie disparata. Duo
sunt autem frigiae maior et minor.
Maior frigia smyrnum habet minor
ilium.
Licaonia caria et mus fluit discernit
ufrigium.
Lidia sedes fuit antiqui regnorum quam
pactoli unda extollit in diuitias tot
regibus suis.
Haec antea meonia dicebantur.
que dum paruula esset duo fratres reges
lidium et tirrenum forte compos
sint. Hinc et tirrenus cum in
genti multitudine profectus est.

loca gallię occupauit & hinc g[...]ni
annominatur.
Lidia autem a Lidum regis fratre
qui in prouincia remanserent co
gnominata est coniungitur
uicinia ab occidente minori
frigię ab ortum;
Zmirnam ur[bem] hab& hec
hab& quam ellespontum cin
git cuius campus pactolus
& hermus circumfluunt arenis
aureis ditissimi;
Pamphilia dicta quia &
ex omni parte gallorum gentibus
a quibus & clitia occupata;
Isauria & etiam locuples habe
batur cognominata quod undi
que opacum fetunt flegibus
pertractant metropolim urbem se
leuciam hab&.
Cilicia a cilice quod a nomine
rexit quem nostram firma dicunt
antiquiorem Ioue fuisse & terre
runt plurima ad campis reci
piens ab occiduum libiam a me
ridie mare syricum a septentrione
tis tauri iugum: huius caput tarsus
nis in se tarta metropolim urbium hab&.
tarsimeniam & coricos oppidum
est unde crocum plurimum & op
timum uenit spiritu minae flagran
gior & colore pulchrius auctum;
Libia nuncupata quod a borea
adiuncta cilicię sit. Nam hab&
ab oriente libiam ab occasum
meridianum mare a septentrione
nem magnam hibi & mons cimerę

qui innotatur nisi est ibi ignem exaltat
sicut in sicilia ethna & uesubius
in campania;

IIII. DE EOROPAM

Post asiam ad europam
stilumus uertendum; Europa
quippe agenoris regis libię filia
fuit quam iouis ab africa rap
tam cretam aduexit & par
tem tertiam orbis ex eius nomine
appellauit. Est autem agenor libię
filius ex qua & libium id est africa
cognominatum unde apparet
prius libium nomen & uoca
bulum postea europę;
Europa autem in tertia parte mu
ndi diuisum; Incipit a flumine ta
nai discendit ab occasum per
septentrionalem oceanum usque
ad fines hispanię;
Cuius pars orientalis & meridiana
a ponto consurgens tota mari
magnum coniungitur & in insulis
gadis finitur;
Prima europę regio schithia
inferior quę meotidis paludibus
incipiens inter danuuium & oceanum
septentrionalem usque ad germa
niam porrigitur: quę terra generali
ter propter barbaras gentes quibus
inhabitatur barbarica dicitur:
huius pars prima alania est quę
ad meotides paludes pertingit.
post hanc dacia ubi & gothia in
de germania ubi plurimam
partem suaui incoluerunt;

Germania post schiciam inferior
ad adanubium inter renum fluvium
oceanumque conclusa cingitur.
ad septentrionem unde et propter fecun
ditatem gignendorum populorum ger
mania dicta est. diversarum haec po
pulorum numerosis et inmanibus.
Unde et propter fecunditatem gignendo
rum populorum germania est.
Gignit autem hircanias aves quarum pin
nae noctem lucent. Bosones quoque
feras et uros atque alces parturit.
Mittit et gemmas cristallum et suci
num gallicicum quoque viridem et
ceraunium candidum.
Duae sunt germaniae superior iuxta aqui
lonalem oceanum inferior circa
renum. Pannonia autem quae se da
nubius a barbarico ad mediterra
neum mare secludit. prima est misia
unde et misiam plenam vocatam. Unde
et eam veteres cereris horreum nuncu
pabant. haec autem ab oriente os
tiis danubii iungitur. ab euro ut
thraciam. a meridie macedoniam.
ab occasum histriae copulatur.
Post misiam autem pannoniae
est inde noricum ager frigidus et par
cius fructuosus. post quem regio gallus
frugibus ferax quae accipit galliam
belgicam.
Tracie inde a iafeth filius venientibus
nomen deducere perhibetur.
Alii a saevitiam incolarum thraciam
appellatam dixerunt.
huic ab oriente propontis et urbs
constantinum oppitulat

ad septentrionem ut hister obten
ditur. a meridie egeo mari adheret.
ab occasum macedonia illi subiac
et. Cuius regionem olim bessorum
populus. misagete sarmate
scithe et aliae plurimae nationes
incoluerunt.
Ampla enim ideoque plurimas
continuit gentes.
Ebrum fluvium thracia fundit.
qui etiam gentes barbaras. grecia pri
us grecum regem vocatam. quia in
eam regionem regnum incoluit.
Sunt autem provinciae greciae sep
tem. quarum primum ab occiden
tem dalmatiam. deinde epirum.
inde elladam. inde thessaliam.
inde macedoniam. inde achaiam
et duas in mare cretam et ciclades.
hillyricus autem generaliter omnis
greciam appellatur.
Dalmatia a delmi maxima eius
provinciae civitate in proximo nomen
existimatur.
Habet autem ab oriente macedo
niam. a septentrione mysiam. ab
occasum histriam innectitur.
Unde dicitur ab adriaticus includitur.
Epirus ab pirro achillis filium co
gnominatum. cuius pars est conia.
quae ante a molosia dicebatur.
a molossum filium pyrri quem
de andromacha cum habuit.
Sed postquam occisus est pirrus.

orestis insidiis aput delphos mactatum. elenus suscepit et tenuit. quae regnum pyrri qui successerat tenuit. pars eius molosia dicta est patris pyrri. quam melenus postea a fratre chaonem quem in uenatu per ignorantiam dicitur occidisse. chaoniam nominauit. quae etiam dissolutum epirus hec[?] nec[?].

Elladis dicta ab ellene deucalionis et pyrrae filio a quo et graeci ellenes nuncupati sunt.

Ipsa est athica ante acte ab actheo[?] dicta.

Nam granaus quidem graeciae indigena fuit et cuius filiam atthis nomine atticam terram uocauit.

Haec inter macedoniam et achaiam media iacet.

Archadiam ad septentrionis latere tantum coniunctam. ipsa est et uera graecia ubi fuit athenas ciuitas mater liberalium litterarum et philosophorum nutrix. qua nihil habuit graecia clarius atque nobilius.

In ea est et maratonus campus opinionem quondam proelii cruentissimus.

Elladis autem duae sunt prouinciae. boetia et peloponensis. boetia autem

[?] dictam hac de causa.

[C]admus agenoris filius europam sororem

Ad iubente patre captam ze[?]noris quaereret nec repperiret paternam iram formidans. confirmatam animum eligit exilium.

Nam bouis forte comitatum secutus uestigia amplexus est deinde ubi illa recubuit sicque locum de bouis nomine boetiam nominauit ubi et thebas urbem construxit.

Quam olim in illa bella de tonuerunt et ubi nati sunt apollo et hercules maior ille thebanus. eadem est eonia uocata a monte eonio. quod est apollinis et musis consecratum. qui nam boetia est peloponensis et unde nam patris eladis a pelope rege dictam atque uocatam.

Thessalia a thessalo rege cognominata. quae a meridie iuncta plagam macedoniam coniuncta est. cuius a tergo patet ytalia. Multa sunt thessaliae flumina et oppida inter quas praecipua est thessalonica. ibi est mons parnasus quondam appellatus consecratus. thessalia patria achillis et origo lapitharum fuit.

De quibus fertur quod hi primum eos equos frenis domuerunt. unde et centauri dicti sunt.

In thessalia primum solidi aurei formati sunt. domandorum equorum usus primum repertus est.

Macedoniam in exordio ab emathio rege emathiam cognominatam.

Sed macedo deucalionis maternus nepos postquam ibi accepit principatum mutauit uocabulum in macedoniam quam ad suo nomine dixit. Est autem finis ab oriente egeum mare a meridie achaiam.

26.

ab occasum dalmatiae ab septen
trionem misiae; Phthiam al&
undam magni & regio est cuius sub ter
genti quo opima lapidemque peant
achatem uocant ista gignit;
Mons olympus in eadem excellentius
tiam attollitur ut in cacumine
eius nec nubes nec uentus sentiatur;
Achaiam ab acheo rege urbem est prius
Ioniam appellatam;
Haec pene insula est nam absque
septentrionalis parte qua macedoniae
iungitur undique est pelago cincta;
Arcadiam enim habet in medio tamen
ab eius graeco a meridie . Ionium
ab eurum & occasum aethiopes
insulae; Achaiam ab septentrione pars
macedonio uel atticae a septentrione
iungitur; huius caput est ab sicyon
thus graecie dictus lucus est achae
le fluuius;
Archadia sinu achaia est ut platani
folium inter Ionium & egeum
mare porrectam;
Quam archas iouis & calistae fili
us pelasgis inde digestis redac
tis & suo nomine archadiam nun
cupauit ipsa dicta & siciunia a sicio
ne rege a quo & regnum sicionio
rum est dictum;
habet archadia fluuium ma
gnum herymanthum ab & tonc&ogi
lapidem qui similem aeris sunt num
quam extinguitur;
Candidissimi equum nigri ibi nas
cuntur; Lacedemoniam

Pannoniam ab alpibus appenninis
dicta nuncupatam quibus ab italia
excluditur;
Regio uiribus fortis & solo laetam duobus
satis acribus fluuiis drauo & sauo
uoquo uallatam;
Coniungitur autem cum norico
& retia ab oriente habet mysiam
ab austro histriam ab aphrico &
alpes appenninas;
Habet a boreas gallia belgicam;
Ab septentrione danubii
fontem uel limitem qui germaniam
gulliam que secernit sectam;
Ister amnis uocatur qui in danubium
influit ipse & danubius;
habet autem histriam macedonia septentrionem pannoniam;

Italiam a graecis populis occupata
magnam graecia nuncupata est;
De inde a regis nomine saturniam
mox & latinum dicta;
Eo quod ibidem saturnus aluuerit ab
Ioue suo pulsus ibi latuisset
postremo ab italo sicu
lorum rege;
Ibi regnantem italia nun
cupata est. Cuius sit longitudinem
amplius quam latitudinem;
Ad circium inditur sum & tenditur
um ad dietarum mare;

Ab aquilonem · athesi · autem · claudi-
tur ab occidente alpium iugis finitur:
Tuscia autem · hominibus et rebus pul-
cherrimam · solis et gl... autem · pabuli
huber autem gratissimum · habet lac-
cus et benacum lucrinum · aquelu-
cinum: Fluuius eridanum · et tibe-
rim · et aponi calidis fontibus · baias · gignit
gemmas · sed et ligurium · et collari-
um: Boas quoque et [illegible] lincem fe-
runt · et diomedias aues.
Italia autem et hispania id Graecum ·
hispheriae dicta quod graeci uesper stel-
lum · nominant · et in italia et in hispania
quae a grecis ... discernuntur · aut
enim hisperie unum solam dicit et significat
caesit italiam · aut addis ulteriorem et signi-
ficas italiam que in occidentali est in fine.
Tuscia pars · italiae umbria autem pars
tusciae:
Tuscia autem a frequentia sacrificio-
rum et turis uocatum: ΑΠΟΖΠΓΖΙΝ·
umbriam autem historici tradunt eo quod
tempore aquosae cladis imbribus superfu-
erint et ob hoc umbriam graece cognomina-
tam · in iugis apennini montis · sita
in parte autem · italiae ... hodie:
Etruriam pars italiae dictam · quod
eius finis tenderetur usque ad ripam
tiberis quasi · ΑΙΤΕΡΟCΟΡΟΙ·
Nam etiam significat alterum ter-
minis uocatur: Romae enim finis un-
de tuscum antiquum · a ... appellabant.
Alii tyrrhenam dictam ab etrusco pr...
pepercerint; Tyrrhenam et tyrrhenum ab
thymno libri fratrem qui et ortum · cum
populi parte · ... eo uenit tradidit
com·

haec est tuscia · sed tusciam dicere non
debemus quia numquam legimus:
Tuscia uero a frequentia turis et sac-
rificii dictum · apotoyeyce illic et
aruspicinam · dicunt esse · repertam.
Apuliam.

Campania:

Gallia a candore populi nuncu-
pata est · Galla enim graece lac dicitur
montes enim et rigor caeli ab ea parte
solis ardores excludunt quo fit
ut candor corporis non coloretur.
Hanc ab oriente alpium iugia:
ab occasu oceanus includit:
A meridie praerupta pyrenei. A septen-
trione reni fluenta atque germa-
niarum · cuius initium belgica finis
aquitania est:
Regio glebae ubertate pabulosa
et ad nutrimenta animantium ap-
tant: Fluminibus quoque et fontibus
inriguum perfusa duobus mag-
nis · renum et rodanum fluuio
Belgis autem ciuitas est galli-
ae ex qua belgicam prouin-
ciam dictam: Sigalpina quae
citra alpes · transalpina id est trans al-
pes · contra septentrionem:
Riquemiacis · quod sint luxta se num·
Aquitania autem ab obliquis aquis
ligeris fluminis appellata:
Ex plurima parte autem terminus
eius extat quae paene in orbem cingit:

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

hispania prius ab hibero amne hiberia nuncupata. postea ab hispalo hispania cognominata est; Ipsa est et uera hisperia ab espero stella occidentali dicta; sita est autem inter africam et galliam. a septentrione pyreneis montibus clausa. salubritate autem caeli aequalis et omnium frugum generibus fecunda;

Gemmarum metallorumque copiis ditissima. interfluunt eam flumina magna baetis. mineus;

hiberus et tagus. aurum arenis super pactolus; Habet prouincias. VI. terraconensem; Carthaginiensem. lusitaniam. Galliciam. beticam. et transfreta in regione africae tingitaniam;

Duae sunt autem hispaniae. citerior quae in septentrionem plagam a pyreneum usque ad carthaginem porrigitur; Ulterior quae in meridie a celtiberis usque ad gaditanum fretum extenditur; Citerior autem et ulterior dicta quasi citra et ultra; Sed et citerior quia citra est. uel ultra. uel quod ultimam. uel quod non sint post hanc nullam. hoc e [illegible];

II DE LIBIAM

Libiam dictam quod inde lybs flat hoc est africus;

Alii aiunt epium aluuis fluuium qui memfis in aegyptum condedit. ex cassiopia uxore sua procreasse filium libiam quae postea in africa regnum possedit;

Cuius ex nomine terra libiam est appellata;

Africam autem nominata aliquidam existimant quasi apricam. quod sit aperta caelum. uel soli et sine horrore frigoris;

Alii dicunt africam appellatam ab uno ex posteris abrahae de cethura qui uocatus est afer. de quo supra meminimus. incipit autem a finibus aegypti pergens iuxta meridiem per aethiopiam usque ad athlantem montem;

A septentrionali uero parte mediterraneo mari coniuncta cluditur; et in gaditanum fretum finitur; habens prouincias libiam cyreniensem. pentapolim. tripolim. bezacium. Carthaginem. medium uuit. danium. sitifensem. Gr. tingitanam. et circa solis ardorem aethiopiam;

Libia cyrenensis in parte africa est prima. et inde cyrennensis ut beronicis poli quae est in eius finibus nuncupata;

Ab oriente aegyptum habet. Ab occidente nasamones et trochoditas. A septentrione mare libicum; A meridie aethiopiam et barbarorum uarias nationes et solitudines inaccessibiles quae etiam basiliscus serpentes creant;

Pentapolis graeca lingua a quinque urbibus nuncupata est. id est berenice. arsinoe. cyrene. apollinia. tholomais. et berenice. ex regionibus nominatae sunt. ex quibus pentapoli. libiae cyrenensis adiuncta est. finibus deputatur.

Tripolitana quoque prouincia graeca lingua sua signata de numero trium magnarum urbium. oeia. sabrata. leptis;

Haec habet ab oriente sirtes maiores. et trachodi

tas. ad septentrionem mare adria
ticum. ab occasum bizaci
um; A meridie getulos et garamun
tas usque ad oceanum ethyopicum
pertendentes;

Bizacena regio a duobus nobi
lissimis oppidis nomen sortita est
Ex quibus unus adrumetus uocatur
hec sub ehypolis. lucet per passuum
CC milium uel amplius. fecunda
oleo. et glebis ita pinguis ut iacta
ibi semina incremento pene cen
tisimo fruge renascuntur;

Zeugis ubi carthago magna ipsa
est et uera affrica inter bizacium
et numidiam; A septentrione mare
siculo iungitur et a meridie usque
ad getulorum regionem porrigitur.

Cuius proxima quoque frugifera sunt;
ulteriora uero bestiis et serpentibus
plena atque onagris magnis inde
serta uagantibus;

Getulia autem africae pars medi
terranea est; Numidiam
ab inculis peruagantibus sic
uocatam. quod nullam certam
haberent sedem; Nam lingua
incolarum et sedes et uagae nu
midiae dicuntur; Incipit autem
a flumine amsica. in zeugitanum
limitem finit; habens ab oriente
syrtes minores. A septentrione
mare. quod intendit sardiniam.
Ab occasum mauretaniam
sitifensem; A meridie ethyopum
gentes. Regio campis praepinguis
ubi uero siluestris est. feras educat.

ubi iuga ardua equos et onagros pro
creant. Eximio etiam marmore
praecellit. quod numidicum dici
tur; Habet ciuitatem urbes praeci
puas; Yponis regium et rusicada.

Mauretania uocata a colore
populorum;
Greci enim nigrum mauron uocant.
Sicut enim gallia a candore
corporis; Mauretania autem a ni
gredine nomen sortita est;

Cuius prima prouincia mauretania
sitifensis est. Que sitifi habuit oppi
dum. a quo uocabulum traxit et
regio prohibitur;

Mauretania uero caesariensis
colonia caesarea ciuitas fuit
et nomen prouinciae praedicatam ut
reliquae.

Igitur prouinciae sibi coniunctae
ab oriente numidiam habet. a
septentrione mare magnum. a
ab occasum flumen maluam.
a meridie montem asterin quidis
cernit inter fecundam terram et are
nas iacentes usque ad oceanum.

Mauretania tingitania
a tingi metropolitana huius pro
uinciae ciuitate est uocata;
Haec ultima africae exurgit a
montibus septem; habens ab oc
cidente flumen muluum;
A septentrione fretum gaditanum. ab occiduo oceanum;
Athlanticum. A meridie gaulalum gentes usque ad oceanum
hispericum pertendentes; Regio

15v

30.

gignens feras simias dracones & stru
gonis olim equam & elephantis plena
fuit quos sola nunc india parturit;
Garamantis regionis caput garama
ma oppidum fuit. Est autem
inter cyrinensem & ethyopiam ubi est
fons qui frigescit calore diei & calescit fri
gore noctis; Ethyopia dicta
a colore populorum quod solis vicini
tas torrent; Denique vim sideris
hominum color. est enim ibi iuge aes
tus; Numquidquid est & sub meridia
num cardine est. circa occiduo
autem montuosa est arenosa in me
dio ad orientalem vero plagam de
serta; Cuius situs ab occiduo ad
athlantis montis ab oriente usque ad
egyptiam fines porrigitur a meridie
oceanum ad septentrionem nilo flu
mine cluditur;
Plurimas habent gentes diu & sum
uultu & monstruosos specie
horibiles; Ferarum quoque & ser
pentium referta est multitudine
Illic quippe rinoceros bestia & ca
melopardus basiliscus dra
cones & quorum cerebro gemmae
extrahuntur. licinius quoque
& chrisoprasius ibi repperiuntur
Duae sunt autem ethiopie una
circa ortum solis altera circa
occasum in mauretania.
Extra tres autem partes orbis quarta
pars trans oceanum interior est
in meridie que solis ardore nobis
incognita est
In cuius finibus fabolose antipodes

habitare dicuntur
Prima autem his spania in cu
pretanie est; Deinde numinie
inde regio a thiginibus;
Postquam mediam accepimus post
eam ethyopiam inde locum soli
ta donibus;
Sciendum autem quod tempus provincie
primum de nomine teutonisce appel
late sunt. postea provincie gentis
nomen acceperunt.
Nam et bidiuloidilicam & rursus ab
italica illi & sicut damur ipsum nomi
gentes quomodo fuit ipsum nomen
uuettonis;
Appellate sunt nomen provincie & quo
accedit & uno homine nomine
& ciuitate in regione de gente;
Provincie autem causam vocabu
lum acceperunt;
Principibus namque gentium qui
ad regem alius pg nibant cum usu
um pro muniuis eundum redigerent
cul positas nationis provincias
appellaverunt;
Patria autem vocata quod commu
nis sit omnium qui in ea nati sunt.
Terminus autem significat .iiii. ut predixi
mus de limitem;
Terre sunt singule partes terrae ut
italia gallia lotharingia;
Nam locus est spatium corpor
bus tantum mulatus continentibus;
Sicut in corpore locus est pars una
simul cum se contingentibus membris;
Sicut & domus multa in se habent
cubicula sic terra loca.

Dicuntur et myrerum· ipsa atque qui
rum· pacr· et sunt provinciae et sicut in ca
sia frigie mine intellicere quae in hisp a
nia bithiam· nec in asia· locus est
provincia asia frygia; Tralle regio
frygie illuminatus est ale;
Item· regionis partes sunt·

prouinciarum quae uulgus conuentus uocant;

Sicut in frigia asiam. sicut in hispania carthaginiensem; A rectoribus autem regio nuncupata est. cuius partes territoria sunt; Territorium autem uocatum quasi tauritorium. tritum bubus & aratro;

Antiqui enim sulco ducto & possessionum & territorium limites designabant;

VII: DE INSULIS ET PROMUNTORIIS: AMEN

Insulae dictae quod in salo sint. id est in mari. Ex his quoque notissimae & maximae quae plurimi uertum solatis studio indicare curauimus

Brittania oceani insula interfusum mari toto orbe diuisa a uocabulo suae gentis cognominata;

Haec aduersa galliarum parte ad prospectum hispaniae sita est; Circuitusque quadragies octies LX milia;

Multa & magna flumina in ea. fontes calidi. metallorum larga & uaria copia; Agates lapis ibi plurimum & margarita;

Tanatos insula oceani freto galliae a brittania aestuario tenui separata;

frumentariis campis & gleba uberi. Dicta autem tanatos a morte serpentium quod dum ipsa careat. asportata inde terra quoquo gentium uecta sit. angues illico perimit;

Thile ultima insula oceani inter septentrionalem & occidentalem plagam ultra brittaniam. a sole nomen habens quia in ea aestiuum solstitium sol facit & nullus ultra eam dies est;

Unde & pigrum & concretum est eius mare;

Orcades insulae oceani intra brittaniam positae numero XXXIII quarum uiginti desertae sunt. XIII coluntur;

Scotia eadem & hibernia proxima brittaniae insula spatio terrarum angustior. sed situ fecundior. haec ab africo in boream porrigitur; Cuius partes priores hiberiam & cantabricum oceanum intendunt. unde & hibernia dicta;

Scotia autem quod ab scottorum gentibus colitur appellata. illic nullus anguis auis rarem;

Gades insula in fine baeticae prouinciae sita. quae dirimit europam ab africa. in qua herculis columnae uisuntur;

& unde tyrrheni maris faucibus oceani aestus immittitur;

Est autem in confinibus terrae CXX passibus diuisa. quam tyrii a rubro profecti mari occupantes in lingua sua gadis id est saepem nominantes. uocauerunt eo quod circumsepta sint mari.

Nascitur ibi arbor similis palmae. cuius cummis infectum uitrum ceraunium gemma reddit;

Fortunatarum insule uocabulo
suum significant omnia ferre bona
quasi felices et beatae fructuum
ubertate. Sue enim fructuum
aptae natura pretiosarum po
ma siluarum parturiunt fortui
tis uitibus iuga collium uestiuntur
Ad herbarum uicem messis et olus
uulgo est. Unde gentilium
error et secularium carmina poetarum
propter soli fecunditatem easdem
esse paradisum putauerunt.
Site sunt autem in oceano con
tra laeuam mauritaniae occiduo
proximae et inter se interiecto mari
discretae.
Gorgodes insule oceani obuerse
promunturio quod uocatur hespe
rucheras quas incoluerunt gor go
nes feminae alite et hispida corpo
rum asperitate corporum
et ipse insule cognominate.
Distant autem a continenti terra
bidui nauigatione. Hesperidum
insule uocatae a ciuitate hes
peride que fuit in finibus mauretani
ae sunt enim ultra gorgadas
sitae sub athlanta in remotissimis
maris sinibus.
In quarum hortis fingunt fabu
lae draconem peruigilem aurea
mala seruantem.
Fertur enim ibi ab aestuariis esse ua
stum ad sinuosis flexibus tortuosum
ut uisentibus procul
lapsus anguis imitetur.
Chryse et argyre insule in indico
oceano sitae adeo fecunde copia
metallorum ut plerique eas
auri argentique habere superficiem dixerint
unde et uocabulum sortite sunt.
Taprobane insula indiae subiecta
ad eurum ex qua oritur oceanus
indicus patens in longitudine
DCCCLXXV milibus passu
um in latitudine DCCXX milia
stadiorum scinditur amne interfluo
repleta margaritis et gemmis repleta
est et gemmis.
Pars eius bestiis et elephantis re
pleta est partem homines
tenent. In hac insula dicunt in uno
anno duas aestates et duas
hiemes et bis florem uiret locum.
Ultima insula indie tenens om
ni tempore foliam huc usque oce
ani insulam.
Iam insulae que ab hellesponto usque
ad gades in mare magnum sunt
consparsae.
Cyprus insula a ciuitate cypro
que in ea est nomen accepit
ipsa est et paphos uenere consecrata
inter syriam et ciliciam porrecta
quondam diuitiis maxime
inclita. ibi enim primum aeris huius
inuentio et utilitas fuit.
Creta autem grecie pars et iunges
contra peloponnesum;
haec primum macaria
Cyrene sion appellata. dein
inde creta dicta quod et cretum
quod in ea dicunt(?) quod terrum.

unum creatum · furtis & a quibus
Iuppiter · ibi absconditus est & nu
tritus; Est autem · insula grecie
a dorata · & occursum longitu si
um · greca in porrigendam;
Adis carpathon dicta grece est quibus
abuus ad egypti · undis perfusa
furtiuitatem quondam · dicimus bib
nubilis · unde & hec unde polis · dicta
est primum equum remisit & fugit
tis · clusuit · per multis sunt regnis el
eques · ge statur mus primum edocuit;
stadium musicum · hubi doctus · dea
tibus · in athematica · accepit scopiosu
lea uos ec &;
Lupus & uulpes · aliquae ferum
noxium numquam gignit;
Set pennis nullus sibi nulla nocitura
& simul nutricatur · sed quem enormitat.
Leregadestuu autem · in quibus & cer bonib
dipatimus · hec balnere · tamen nec
citur · & alimus · quae ad morsum
diurnam · serpentium amphibus.
Sphulengus · autem mutantem natis
gignit & lapidem · quid & de aglus
dicitur;
Abidus insula nectos post eam · sup
illis pontum positam · angus
tam · & periculosam ac ne se percu
tam; Et abidus · grece dictum ·
quod sit angustias · ellispontum incens ·
in quo xerxes · pontem & nauibus
fecerit in greciam transiit
Choos insulam · ad laevam spinam ge
uttice in qua hipocrates medicus
natus est · que aurucello amas est
ur ad lune filii primum inortum

feminarum minclaruit; Cicladas
insule unde quidam gregis fuerint;
quas inde ciclades · uocatum aut
dicatis quod lacedoscopiis · longioribus ·
a deloplacet in orbe dami mari · circa
delum sitae sint. Numur bene ciclon
grecelo cuncatur; quidam uero · non quod
in orbem dignescit. Set propter scopulus ·
qui circa ea dem · sunt dicatis · ciclu
dus; hae milliis ponto · in ter egeum ·
& maleum · mare constitute;
circumdantur;
equum peluzo myrtum · sunt autem
numerum · L.III; Tenduntur ciclades ab aqui
lonem in meridiem milia · d;
Abonetur in occasum milia · CC
metropolis · eorum pausdos;
Delus insulam · in medio cicla
dum sitam; Et dicta delus · fe
tur quod post diluuium; quod ogigi
temporibus · noctatur; cum orbem ·
multis mensibus continuit nox
in umbrem est.
Ante omnis astres · redus · solis in
luminata est. Sortitatis quo
nomen · quod primum manifes
ta fuit & uisibus humanis;
Numdeleon · gree cmunis Aram
dicunt; Ipsa autem ortigiam · eo quod
primum ibi uisa est coturnices auis;
quas greci ortigas dicunt;
in hunc insulam · luton genitam ·
appollinem & dianam;
Delus autem & ciuitas dicitur &
insulam;
Habone Rodos ciclados prima
natam · in qua est rhetoricae capitolio ·

dicitur esse rhodum. dum ibi ciui
tas fundaretur; ex quo & urbs &
insula rhodus est appellata.
In hac insula solis colossus fuit ae
reus. lx cubitorum altitudinem.
fuit uni tali etiam numerum in
eadem insulam colosiminos est.
Tenedus una ex cicladibus. ad
septentrionem sita.
In qua olim ciuitas ad tenne quo
dam condita est. unde nomen ur
bis illius uel potius insulae fuit.
Tenedos una ex cicladibus. ad sep
tentrionem sita. in qua olim ciuitas.
Tenis enim formatus quod cum
nouerca sua concubuisset;
& fugiens hanc insulam uacuam
cultoribus occupauit. unde & tene
dos dicta est. Sic erat & tenen
ipsum cuius ex nomine tenedum
nominatam;
Carpathus una ex cicladibus
cum hodie posita contra aegyptum.
a qua & carpathum mare appella
tum est. uocatum propter alterum
fructum inter rhodum. est enim
inter aegyptum & rhodum.
Ab hac insula dicuntur & per
carsum naues magnas & spe
gorsum; Cithera insula una
ex cicladibus a parte occiden
tis sita. cuius portus unde & no
men fuit cithera. ac uenerem uocatam
quod ibi uenus nutritoratum;
Hicarea insula una de cicladibus.
que hicarus mari nomen dedit;
Haec inter samum & miconum pa.

tens ubi saxis in hospitalis est. & mul
titudinibus portarum dicitur;
Nicarum est autem ibi naufra
gium icari. & defectum homi
nis inposuit nomen locum;
Naxon insulam dionisio dicat
quam dionaxon quod fertili
tatem uinum uincant. ceteras est
autem a delo xviii milia pas
suum separata. & qua apollinis
fertur. a deo & iustitianus
fuit & perfectus;
Melos est una ex cicladum.
una omnium insularum rotundis
simum. unde & nuncupatam
historiam dicit;
Ex lunonsone nudam fuisse
filomelum & plutam & filome
lum patratam. gentem quidem
suo nomine paros insulam
& oppidum appellauit; Paros
autem minoa deinde paros
dicta; de qua caristalis niue
um que patet;
Gignit enim marmor candidis
simum. quod parium dicunt.
Mittit & sardam lapidem
marmoribus quidem pretiosis
eum gratum inter gemmas uilissi
mum;
Cion insulam syria lingua
appellatur. eo quod ibi mastix
gignitur; Syri enim mastix gen
icio uocant;
Samos insula est in mari
egeo ubi nata est ionum.
ex qua fuit sibilla samiam

et pithagoras fuit samius
A quo filosophie nomen inuentum
est.
In hanc insulam repertus primus fic
tilium uasorum traditur. Unde
et uasa samia appellata sunt.
Sicilia a sicano rege sicania
cognominata est.
Deinde a siculo italie fratre sicilia
prius autem trinacria dicta
propter tria acra id est promun
toria. pelorum. pachinum.
et lilibeum. trinacria enim gre
cum est quod latine triquetra di
citur. quasi in tres quadras diuisa
est ab italia regino freto dis
creta.
Terra frugifera metallis abundans
cauernis autem et fistulis pene
trabilis uentisque et sulphore ple
num unde et ibi etne montis ex
aestuat incendium in cuius freto
scilla est et caribdis quibus nauigia
aut absorbentur aut con
liduntur. Fuit autem quondam
patria ciclopum et postea nutrix
tyrannorum. frugum ferax glebe prim
mum omnibus commissa et
minibus aratri expressam.
Principatum urbium siracusis habet
fontem aretusam et alfeum flu
uium magnorum genitricem
equorum.
In eam insulam primum est inuen
tum comedia. Agathen lapi
dem ipsa primum achates flu
mine dedit. Patet autem mare

eius corallum. Gignit et salem
agrigentinum et ignem solubilem.
crepitat in aqua. Omnis ambi
tus eius clauditur stadiorum trium
milium. Salustius autem dicit
italiam coniunctam fuisse siciliam
et medium spatium impetu maris
diuisam per angustias cursum.
Tapsum insulam stadiis decem
a sicilia remotam latentes et planio
rum unde et nuncupatam.
Deque uulgus ipsumque uocatur
eoliae insulae et siciliam appella
tam ab eolo hippotae filio quem poetae
finxerunt regem fuisse uentorum.
Sed uarro dicit regem fuisse earum
insularum et quia ex nebulis
et fumum futurus praedicabant
flatus uentorum. Ab imperitis
uisus est. Uentos in potestate
retinuisse. Eaedem insulae et
uulcaniae uocantur ipse sicut
et uulcani ardent.
Sunt autem VIIII habentes
propria nomina. quarum prima
lipara. quidam lipara
uocauit quae a meridie solum
uidet. Alia agre uocatur quod
sint collibus eminentibus reliquae
uero id est strongile didime eri
fusa uel iceta ficusa et uonimon
sa et fodes. Sonores quoniam noct
ur dent. Eolie siue uulcanie
dicuntur et hisque de mare abinitio
fuerunt. postea mare et ita usque
nunc permanent.
Stoechades insulae massiliensium.

LXX milium. milium spatio tanto co
ntinenti in fronte inter bonitatis prouin
ciae quas Rodanus fluvius in mare
effecit. Dicta autem graece stoe
cades. quasi ope minor dinem
sint positae. Sardus Hercule pro
creatus cum magna multitudi
ne a Libya profectus Sardiniam
occupavit et ex suo vocabulum
insule nomen dedit.
Haec in Africo mari facie vesti
gii humani in orientem quam in oc
cidentem latior prominet. Forinum
paribus lateribus que in meridie
et septentrionem vergunt. ex qua et an
te commercium graecis mercantibus
icc hos appellata est antequam Sar
in longitudinem milia CXL in la
titudinem XL. In ea neque serpens
gignitur. Neque lupus. sed solis
fuga tantum animal exiguum ho
minibus perniciosum. venenum quo
que ibi non nascitur. Nisi herba
per scriptores plurimos memorata
apiastri similis que hominibus ric
tus contrahit et quasi ridentes in
terimit. Fontes habent Sardi
nium calidos infirmis medella
praebentes. peluribus(?) vero sicce(?) re
mentum qui oculos tetigerint aeger
rint.
Corsice insule et cor dium(?) incule
ligores dederunt. Appellantur
que eum et nomine ducis. Nam
quedam Corsa nomine Ligurs
mulier cum taurum ex grege que
prope litorum religabant transnatan
[illegible]
solitum atque pernatum vellum
corpore aucto remeare videret.
Cupiens nosse incognita sibi pabula
taurum a ceteris egredientem
usque ad insulam navigio prosecuta
est. Cuius regressus insule ferti
litatem cognoscentes Ligures ratibus ibi
profecti eamque nomine mulieris
auctoris et ducis appellaverunt.
Hec autem insule graece Cirnedici
tur. a Cirno Herculis filium
habitatam de qua Virgilius.
Cirnea taxus dicitur tantum ad
sur decem XX milium freto cinc
tam Ligustici equoris sinum
adspectam inia lic.
Est autem multis promuntoris an
gulosum gignentes lucorum ximam
pabulum et lapidem quem catoci
tem greci vocant.
Ebosus insula Hispanie
dictam quod ea zuniorum(?) non parit
quam Ebozus num LXX stadiis
habetis distant.
Cuius terram serpentes fugiunt.
huic contrarium est Colobraria
que referta est anguibus.
Baleares insule Hispanie due
sunt. Aprid iudeis Gimnasi
de maior et minor.
Unde et eas vulgus maioricam
et minoricam nuncupatam.
In his primum inventa est
funda que lapides emittantur.
Unde et Baleares dicte.
Balein enim graece emittere dicitur.
unde et balistam quasi missum

305.

et fonte uolunt uirgilius
Baleares ubi est benefunda;

VII DE PROMUNTORIIS;

Cum immineant insulis ut promineant. Unde et loca terrarum promuntoria dicuntur. unde et silusque deserta in orientem in orientem lugor primo in quum in occidentem.

Sigeum promuntorium Achillis pontis et pugnus dicebatur;

Dictum sigeum propter hircus taceatur maiestatem quia cephibiatur hispido;

Aluume donec rex liunorum rege simulauit ab certum et inde contracta autem cum silentium uenit quod dicitur sigeum;

Maleum promuntorium graeciae quod inter mare est per milia quinquaginta extenditur ubi unda ...est ut ipse quinquaginta uidetur;

Hoc autem promuntorium a maleo rege argiuorum nomen accepit;

Pelorum promuntorium siciliae respiciens aquilonem. secundum salustium dictum a gubernatore annibalis illic sepultum;

Pachinum promuntorium siciliae austrum spectans ab hoc pachys enim crassitudo dicitur. num ΠΑΧΥ. pinguis et crassus.

Austra enim pro situ aeris

Lilybeum promuntorium siciliae solis occasum spectans dictum uocatum a ciuitate eiusdem nominis quae ibi est posita.

I

Boreon promuntorium numidie vocatum ita quod aquilonem mittat dicant; Hoc ippo nomine regium positae dicatum pro eo quod sint et quo vel in ut rupam;

Cupis hispanie promuntorium.

VIII. DE MONTIBUS CETERISQUE TERRAE VOCABULIS

Montes sunt tumores terrarum celsissimi dicti quod sint eminentes;

Quidam autem ex his propriis vocabulis vocati sunt. Ex quibus nonnulli sunt quorum opinio maxime celebratur;

Caucasus mons ab india usque ad taurum porrigitur pro gentium ac linguarum varietate quoquo versus succedit; Diversis nominibus nuncupatur. Ubi autem ad orientem in excelsiorem consurgit sublimitatem pro nivium candore caucasum nuncupatur;

Nam orientali lingua caucasus significat candidum id est nivibus densissimis candicantem unde et eum scythe qui ei monti iunguntur croacasim vocaverunt casim enim apud eos candor sive nix dicitur;

Mons taurus a plerisque idem nuncupatur et caucasus;

Libanus mons phenicum altissimus cuius meminerunt prophete dictus a ture quod ibi colligitur;

Cuius et pars que est super eum ab oriente damascum recipit antilibanus appellabatur id est contra libanum;

Ararat mons armenie in quo arcam historici post diluvium sedisse testantur; unde et usque hodie ibi lignorum eius videntur vestigia;

Acroceraunia montes propter altitudinem et fulminum iactus vocati sunt; Graece enim fulmina ceraunia dicuntur;

Sunt autem inter armeniam et hiberiam incipientes a portis caspiis usque ad fontem tigridis pluvii;

Hyperborei montes scithie dicti quod supra id est ultra aquilonis flatum sint;

Riphei montes in capite germanie sunt a perpetuo flatu nominati; Nam pyoch grece impetus et or me dicitur; ΑΠΟ ΤΟΥ ΡΥΠΤΙΤΙΝ;

Olympus mons macedonie nimium precelsus ita ut sub illo nubes esse dicantur;

De quo virgilius: Nubes excedit olympus dictus autem olympus quasi ololampus id est quasi celum hic mons macedoniam dividit a tracium;

Athos mons macedonie nubibus altior atque sublimis et in lemnum umbras proicit que abest

LXXVI in libris repperitur.

Parnasus mons Thessaliae iuxta Boeotiam qui gemino vertice est erectus in caelum. Hinc in duo finditur iuga Cirrham et Nisam, unde et nuncupatur eo quod in singulis iugis colebantur Apollo et Liber;

Haec iuga a duobus fratribus Citheron et Hilicon dicuntur. Hilicon nomen fratris est Citheronis;

Ceraunia montes sunt Epiri a crebris dicti fulminibus; Graece enim fulmen ceraunus dicitur;

Appenninus mons appellatur quasi Alpes Poenina, quia Annibal veniens ad Italiam

eas dum Alpes aperuit; Unde et Virgilius: Alpes immittit Apulus. Hos enim Annibal post bella Hispaniae aceto rupit;

Iuvenalis et montem rupit aceto et inde loca ipsa quae rupit Appenninae Alpis vocantur;

Ethna mons ex igne et sulphore dicitur, unde et gehenna. Constat autem hunc habere per totam quae ventus vel aestus placat habere speluncas sulphoris et usque ad mare deductas, quae speluncae recipientes in se fluctus ventum creant, qui agitatus ignem gignit et sulphore, unde est quod videtur incendium.

Pinneus et ipse a crebris fulminum ignibus nuncupatur;

Graece enim ignis pyr vocatur; Est enim inter Galliam et Hispaniam quasi de industria mu-

munimentum in medio locatus;

Solurius a singularitatem dicitur quod omnibus Hispaniae montibus solus altior videatur;

Calpes mons in ultimis finibus oceani qui dirimit Europam ab Africa, quem Athlantis finem esse dicunt. De quo Lucanus: Hisperiam Calpem summumque implevit Athlantem.

Athlans frater Prometheus fuit et rex Africae, a quo etiam astrologiae artem primum dicunt excogitatam, ideoque dictus est sustinuisse caelum. Ob hanc ergo occasionem eius disciplinae et scientiam caeli nomen eius in montem Africae derivatum est nunc;

Athlans cognominatur qui propter altitudinem suam quasi caeli machinam ad que astra sustentare videatur;

Alpes vero proprie montes Galliae sunt, de quibus Virgilius: Uel aerias Alpes et dicendum aereas verbum et prestitit a duabus;

Nam Gallorum linguam Alpes montes alti vocantur;

Haec sunt enim quae Italiam murus et gentium vicem;

Colla sunt prominentiora iugum montium quasi collum;

Iuga vero montium ideo appellata sunt quod propinquitate sui iungantur;

Tumulus est mons brevis quasi

tumens est tellus. idem et tumulus. terre
congestum. hubi nulla mons non est.
Valles sunt humilia loca quasi uul
sum hinc et conualles. depressi loca
abscisum inter montes.
Campus est terre planities. dic
tus autem campus quod breuis sint
pedibus nec erecta sicut montes. sed
pulsatur et spaciosiuo porrectatur et ia
cens. unde et graece pedion dicitur;
sumpsit autem nomen et graecam
ethymologiam mihi in graece bre
uem dicunt;
Solum est omne quod sustinet
a soliditate dictus;
Scibes unde et domnus uirgilius facit.
subgerminatur quis solum;
Saltus uasta et siluestria sunt
loca ubi arbores et siluntur
in altum;
Fauces sunt aditus angusti inter
loca mineret ad duos montes. lo
tum angustia tibi breue dicatur facti
cum similitudinem quibus fauces.
Confragos loca in quae undique
uenti currunt. hoc sepe frangunt
ubi uius aer. in montes. ubi uenti
frangibunt locum;
Scabrae est locum sit asperum.
unde et scabres dicitur a corpo
ris asperitatem.
Lustra obscuris loca bula ferarum
et luporum cubilia sunt.
unde et lupanar a lustra dicitur
aut per contrarium uidilicet quia
quia pecatum in lustra necatur;

lucus est locus densis arboribus
repletus solo lucem detrahens;
potest et a conludendum cre
bris luminibus dici. que ibi prop
ter religionem gentium celebrari
qui fiebant;
Nemus autem uocatur
quae non sternitur quaeris de
sertam. ut sint loca siluarum
et montium contentione habe
n mus sine culturum.
que sunt hubi themes lebe
deunt a sunt loca secreta
et abinditam quae signi
uiam. ipsi sunt et indirectam.
inde et uiam secreta locam.
et uin secrete modum a tractum in medi
libitam aequibus. unde et ualli in
cultum subent. cum tractigis;
Amoenum locum uocatur dictum
aut eo quod solum amorem
prestunt. et ad se amicitiam
uideliceant.
Uimus plucusque dum non
sonant. nec quiquam his officia
quasi communiam. hoc est sine fruc
tum. unde et nullus fructus est colunt
inde eqeamnihil. prestunt et sim mu
nem uocantur.
Abhcum locum que solitudo
quasi sine frigore siue quod sint
uparimcelum;
Oppacatus locum que sio p
tam celum ab zo canderitem;
Lupercum dica locum ab eo quod
ibi quis lubitur;
Et lupercum dicitur nam quod lubitur.

Aestiva sunt loca ubi aestatem
quibus per aestatem uitant pecora
solis ardore sic aequus et um
brosa apta aestiualicie
Hinnulica loca sunt hubi inuersa
bantur hoc et hymnum uocatur;
Saltum est hubi ad impulsi tanti
nautis portus hubi stant;
Importuosum · ac litus in quo nul
lum refugium quia nullus
portus;
Portus vero dictus locus ex
ubi accessum uentorum
remotus hubi adue(r)ntus
opponere solent;
Et portus dictus a deportan
dis commerciis;
Hunc ueteres a baiulandis mer
cibus baias uocabant illa
declinatione a baia · baias ut a fa
milia familias
Litus est ubi aeque et maris lito
rum uicinatum · et dictum litus
quia fluctu eliditur · uel quod
aqua alluitur
Ceramnitopicis · litus terraque
quae fluctu eluditur;
Circumluuium locum quod aqua
circumluit; Adluuium
consumptio litorum · inaequis
Murzo est pars in urbibus loci
ut puta mensis unde et nomen ac
cipit; Mursina quasi mensis
inanis; Ostium ab ingressum
dictum fluminis dicitur mare;
Confinium per pedicam sine cullo
meando sed graeci ... uocant ·

VIIII DE INFERIORIBUS

Specus est fossa sub terra
quae prospici potest;
Speleum graece spelunca latine
spiracula appellatum;
omnia loca per quae aer spirat quae
graeci ... appellant ·
uel ... uerum ... spi
raculum dicit huiusmodi locum
et spiraculum · et eo dicuntur;
loca quae terram rumpi(?) edicta dicuntur ·
praeruptum quod est profundum
Praecipitium · hiatus est hominis ·
pons ... tertius ... quae
sunt ... per ... non
monstratur;
Profundum proprie quasi sicut ... pul
sit fundus;
Abusiue autem profundum uel sur
sum dicitur ut mare haec terrum
caelumque profundum;
Barathrum nimiae altitudinis
nomen est. & dictum barathrum
quasi uorago · id est ... profu(n)
ditatem:
Erebus infernorum profundissimus
secretum; Chaos ... τοτ τρε τοτ
id est ... dictum · eo quod
... faciant uel quod ... um
gignunt;
Cocytus locus inferni de quo Iob
item loquitur ·
Cocytus uero nomen accepit graecum
cum in ... praedicatione; autem et
... Tartarus uel qui ... omne
illic ...

ΑΠΟ ΤΟΥ ΤΡΑΖΙΝ; uel quod est
uitus ΑΠΟ ΤΟ ΤΗCΤΥ Χ;
id est a tremore frigoris. quod scilicet al
geat et rigeat; Scilicet quia caelum
solemque careat. quia neque hillic
uapores sunt. qui et solis lucem gignu
ant. neque flatus qui eius dominio
agibus incitantur; Sed propterea dicatur
tartarum horrere et tremere sem
per ut grecus legitur; illic enim fle
tus et stridor dentium.
Gehenna est locus ignis et sulphuris
quem appellatum putant a ual
le idolis consecratum. quae est iux
ta murum hierusalem; Repleta
olim cadaueribus mortuorum.
ibi enim hebrei filios suos inmola
bant daemonibus. et appellaba
tur locus ipse gehennon; Sed in
et ideo supplicii locus. ubi peccatores
cruciandi sunt. huius loci uocabulo
designatur; Dupliciter autem
est gehenna. id est ignis et frigoris;
Infernus appellatur eo quod infra
sint. sicut autem secundum cor pus
si ponderis sui ordinem teneant
inferiora sunt omnia grauiora;
ita et secundum spiritum inferiora sunt
omnia tristiora;
Unde et in greca lingua origo nomi
nis quo appellatur infernus. ex eo
quod nihil suaue habeat resonare
perhibeatur. sicut autem cor anima
lis in medio est. ita et infernus in me
dio terrae perhibeatur. unde et in eu
angelio legimus in corde terrae;
Philosophi autem dicunt quod

et infernum ideo dicitur; quod unu
me hinc ibis et unitur; AMEN

EXPLICIT LIBER XIIII
ETYMOLOGIARUM:
INCIPIT LIBER XV

INCIPIT CAPITULA:

I De ciuitatibus.
II De edificiis publicis.
III De habitaculis.
IIII De edificiis sacris.
V De repositoriis.
VI De operariis.
VII De aditibus.
VIII De partibus edificiorum.
VIIII De munitionibus.
X De tentoriis.
XI De sepulchris.
XII De edificiis rusticis.
XIII De agris.
XIIII De finibus agrorum.
XV De mensuris agrorum.
XVI De itineribus.

I DE CIUITATIBUS:

De auctoribus conditarum
urbium plerumque
dissensio inuenitur;
Adeo ut nec urbis quidem
Romanae origo possit diligenter
agnosci.
Nam Salustius qui dicitur urbem Romam